

Despre Praznicul Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos sau Crăciunul...

Introducere

Biserica Ortodoxă sărbătorește pe 25 decembrie (7 ianuarie) Nașterea Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Acest eveniment a avut loc în urmă cu mai bine de 2000 de ani într-o peșteră din Betleemul Iudeii. Deasupra acestui loc străjuiește de peste 1600 de ani, Biserica ctitorită de Sfânta Împărăteasă Elena. Nașterea Domnului, Praznic împărătesc cu dată fixă, numită în tradiție și Crăciunul, este sărbătoarea anuală a nașterii după trup a Domnului nostru Iisus Hristos.

Sărbătoarea Nașterii Domnului, deși nu este la fel de veche precum sărbătoarea Paștelui sau a Rusaliilor, pare a fi cea dintâi sărbătoare specific creștină dintre cele ale Mântuitorului. Vechimea ei se poate urmări retrospectiv în documente până la sfârșitul secolului III, când – după o tradiție consemnată de istoricul Nichifor Calist – pe timpul prigoanei lui Dioclețian și Maximian, o mare mulțime de creștini au pierit arși de vii într-o biserică din Nicomidia, în care ei se adunaseră să prăznuiască ziua Nașterii Domnului. La început era deosebire între creștinii din Apus și cei din Răsărit, în ceea ce privește data acestei sărbători. Astfel, în Apus, cel puțin de prin sec. III, Nașterea Domnului se serba, ca și azi, la 25 decembrie, potrivit unei vechi tradiții, după care recensământul lui Cezar August, în timpul căruia Sf. Evanghelist Luca ne spune că s-a întâmplat Nașterea Domnului (Luca II, 1), a avut loc la 25 decembrie 754 ab Urbe condita (de la fundarea Romei). Cele mai importante documente în care se menționează atât originea praznicului Nașterii Domnului, cât și data sărbătoririi lui rămân totuși Omiliile Părinților de limbă greacă și latină ai sec. al IV-lea. Sfântul Ioan Gură de Aur († 407), într-o Omilie la Nașterea Domnului din 25 decembrie 386, afirmă că după o veche tradiție, la Roma, încă de la început, Nașterea Domnului a fost sărbătorită la 25 decembrie. Fericitul Ieronim († 420), într-o Cuvântare la 25 decembrie, își exprimă convingerea că în această zi S-a născut Mântuitorul Iisus Hristos, deoarece aceasta reprezintă o tradiție veche și universală. Cel care vorbește pentru întâia oară de consensul unanim al Bisericii de a fixa Nașterea Domnului în ziua a opta a calendelor lui ianuarie, adică la 25 decembrie, este Fericitul Augustin († 430). Sfântul Grigorie Teologul († 390) avea să rostească la 25 decembrie 379 (an în care este chemat la Constantinopol de către ortodocși spre a întări Ortodoxia) celebra Cuvântare care va servi ca izvor de inspirație Sfântului Cosma de Maiuma († 781), alcătuitorul Canonului Nașterii Domnului („Hristos Se naște, slăviți-L! Hristos din ceruri, întâmpinați-L!...”).

Despre fixarea sărbătorii în timp istoric și spațiu geografic

În Răsărit, până prin a doua jumătate a secolului IV, Nașterea Domnului era serbată în aceeași zi cu Botezul Domnului, adică la 6 ianuarie; această dublă sărbătoare era numită în general sărbătoarea Arătării Domnului. Practica răsăriteană se întemeia pe tradiția că Mântuitorul S-ar fi botezat în aceeași zi în care S-a născut, după cuvântul Evangheliei, care spune că, atunci când a venit la Iordan să Se boteze, Mântuitorul avea ca la 30 ani (Luca III, 23). De fapt însă, atât în Orient cât și în Occident Nașterea Domnului a fost serbată de la început la aceeași dată, în legătură cu aceea a solstițiului de iarnă, numai că orientalii au fixat-o, după vechiul calcul egiptean, la 6 ianuarie, pe când Apusul, în frunte cu Roma, a recalculat-o, fixând-o în funcție de

data exactă la care cădea atunci solstițiul, adică la 25 decembrie. Se consideră că sărbătoarea Nașterii s-a despărțit pentru prima dată de cea a Botezului, serbându-se la 25 decembrie, în Biserica din Antiohia, în jurul anului 375 apoi la Constantinopol în anul 379. Peste câțiva ani, se introducea data de 25 decembrie, pentru prăznuirea Crăciunului, și la Antiohia, după cum dovedește Omilia la Nașterea Domnului, ținută la Antiohia de Sf. Ioan Gură de Aur în anul 380. În Constituțiile Apostolice (V, 13), redactate spre sfârșitul secolului IV, Nașterea Domnului e numărată ca cea dintâi dintre sărbători, recomandându-se serbarea ei la 25 decembrie, iar în alt loc (cart. VIII, cap. 33) e amintită ca o sărbătoare deosebită de cea a Epifaniei. Cu timpul, și anume prin prima jumătate a secolului V, ziua de 25 decembrie ca dată a sărbătorii Nașterii a fost introdusă și în Biserica Alexandriei, apoi în cea a Ierusalimului, generalizându-se astfel în creștinătatea răsăriteană.

La fixarea zilei de 25 decembrie ca dată a sărbătorii Nașterii Domnului, s-a avut în vedere probabil și faptul că mai toate popoarele din antichitate aveau unele sărbători solare care cădeau în jurul solstițiului de iarnă (22 decembrie), sărbători care erau împreunate cu orgii și petreceri deșănțate și pe care Crăciunul creștin trebuia să le înlocuiască. Biserica a vrut să contrapună o sărbătoare creștină mai ales cultului lui Mitra, zeul soarelui, cult de origine orientală, a cărui sărbătoare centrală cădea în jurul solstițiului de iarnă (22—23 decembrie), ea fiind privită ca zi de naștere a zeului Soare, învingător în lupta contra frigului și a întunericului, (Ziua de naștere a Soarelui nebiruit), pentru că de aici înainte zilele încep să crească, iar nopțile să scadă. Opinia generală a liturgiștilor și istoricilor apuseni, după cum menționează pr. prof. dr. Ene Braniște în „Liturgica Generală”, este că ziua de naștere a zeului Mitra (sărbătoare introdusă la Roma de împăratul Aurelian la 274) ar fi fost astfel înlocuită cu ziua de naștere a Mântuitorului, Care fusese numit de prooroci «Soarele Dreptății» (Maleahi IV, 2) și «Răsăritul cel de sus» (comp. Zaharia VI, 12; Luca I, 78, 79 și Troparul Nașterii Domnului) și pe Care bătrânul Simeon îl numise «Lumină spre descoperirea neamurilor» (Luca II, 32). Este însă posibil ca adevăratul raport cronologic dintre aceste două sărbători să fie invers, adică va fi existat mai întâi sărbătoarea creștină a Nașterii Mântuitorului Iisus la 25 decembrie, iar introducerea de către Aurelian a sărbătorii păgâne a lui Mitra la 274 să fi constituit o încercare neizbutită de a înlocui sărbătoarea creștină, mai veche.

Despre termenul Crăciun – origine, etimologie

Termenul Crăciun a primit mai multe explicații etimologice, fiind dedus fie de la un cuvânt autohton, ce numea trunchiul de brad ars pe vatră în cea mai lungă noapte a anului sau în cea de 24 spre 25 decembrie, pentru a rechemă puterea soarelui, un ritual practicat de numeroase populații indoeuropene, fie, în exegeza recentă, raportat la un latinesc creationem „creație”, cu referire la nașterea lui Iisus Hristos. Dar este ușor de admis că sărbătoarea creștină s-a suprapus peste vechiul obicei antecreștin. O dovadă în această ordine de idei o constituie faptul că ortodoxia a acceptat destul de târziu și cu unele rezerve termenul Crăciun pentru Nașterea Domnului, numită în limba veche prin formula Născutul (informații bogate în Dicționarul Academiei). Avem, în această privință, mărturia scrierilor unor importanți clerici; astfel este numită, de exemplu, sărbătoarea creștină în Cazania Mitropolitului Varlaam al Moldovei (1643): „Cum ați auzit la Născut de împărații și de filosofii aceia că nu se întoarseră să spuie lui Irod...”; sau la Mitropolitul Dosoftei, în Viața și petreacerea svinților (1682): „Era atunce Născutul Domnului Hristos”. Același termen apare și la cronicarii moldoveni; o bătălie cu tătarii este datată de Cronicarul Grigore Ureche „pre câșlegile Născutului”, iar la Nicolae Costin găsim

enunțul „cântă beserica noastră în sara Născutului”. Însă termenul apare și într-un colind publicat de Alexiu Viciu: „Ce sară e astă-sară? / Domnului, Doamne, / Da-i sara Născutului, / Că s-a născut un fiu sfânt, / Fiul sfânt pe-acest pământ” (Colinde din Ardeal, București, 1914). În legătură cu acest termen, să ne amintim și de un alt derivat de la verbul (a) naște, substantivul născătoare, prezent în sintagma prin care, în textele bisericești, este numită Maica Domnului, ca, de exemplu, într-o rugăciune care este intitulată „Prea Sfântă Născătoare de Dumnezeu”. Suntem obișnuiți cu antroponimele Crăciun, Crăciunescu, Crăciunel, Crăciunaș, Crăciunoaia etc., dar, paralel, semnalăm faptul că și termenul pe care îl discutăm a fost folosit ca nume de botez, Născutul, consemnat de N. A. Constantinescu, în Dicționar onomastic românesc (București, 1963); așadar, ne aflăm în prezența unui perfect corespondent al franțuzescului Noël (< lat. Natalis Christi), situație ce deschide o fereastră spre mentalul denominativ creștin de dinaintea Marii Schisme (1054).

Câteva profeții legate de nașterea Domnului nostru Iisus Hristos

Nașterea Mântuitorului nostru Iisus Hristos este dovada veșnică, nezdruincată a îngrijirii lui Dumnezeu de lume. Nădejdea mântuirii și a venirii Răscumpărătorului făgăduit n-a încetat nici o clipă de la Adam până la Iisus Hristos. Ea a dăinuit de-a lungul veacurilor prin cei ce au „preînchipuit” pe Iisus Hristos, prin prooroci și prin toți binevestitorii mântuirii prin Iisus Hristos. Moise de pildă, închipuie pe Iisus Hristos. El a scăpat pe Evrei din robia Egiptului, trecându-i prin Marea Roșie, Mântuitorul Iisus Hristos a izbăvit lumea din robia păcatului prin baia botezului trecând-o la viața Darului. Șarpele de aramă înălțat de Moise (Numeri XXI, 8) preînchipuie pe Mântuitorul înălțat pe cruce (Ioan II, 14). Acela îi vindeca de mușcăturile cele înveninate. Mântuitorul a vindecat pe toți de rănilor păcatului. Mana din pustie (Exod XVI, 35) și piatra în care Moise lovind cu toiagul a făcând izvor de apă poporului însetat (Exod XVII, 6) preînchipuie pe Domnul Hristos, căci din Ei izvorăsc daruri dătătoare de viață; Iisus Hristos dăruiește apa cea vie. Nu numai samarinencei la fântâna lui Iacob (Ioan IV, 14), ci tuturor oamenilor. Mielul pascal închipuie pe Mielul lui Dumnezeu “Cel ce ridică păcatul lumii” (Ioan I, 29) prin jertfirea Sa. Vechiul Testament este plin de astfel de asemănări.

În al doilea rând vin proorocii. Ei au vestit mântuirea prin Iisus Hristos. Misiunea proorocilor cuprinde în sine revelația dumnezeiască. Iacob a binecuvântat pe fiul său Iuda, spunând: “Nu va lipsi Domn din Iuda și povățuitor din coapsele lui, până vor veni cele gătite lui și acela va fi așteptarea neamurilor” (Facere 40, 10).

Balaam a proorocit: “Răsări-va o stea din Iacob și se va scula un om din Israil și va zdrobi pe domnii lui Moav și va prăda pe toți feciorii lui Sit” (Numeri XXIV, 17).

Însuși Moise a spus: „Prooroc din frații tăi ca pe mine va scula ție Domnul Dumnezeuul tău, de el să ascultați” (Deuteronom XVIII, 15).

Daniil a prezis timpul nașterii Mântuitorului arătând că de la ieșirea poruncii pentru zidirea din nou a templului din Ierusalim până la venirea lui Iisus Hristos vor fi 490 de ani: ‘Șaptezeci de săptămâni s-au tăiat peste poporul tău și peste cetatea cea sfântă ca să se sfârșească păcatul și să se pecetluiască păcatele și să se șteargă fărădelegile și să se curățească nedreptățile și să se aducă dreptate veșnică și să se pecetluiască vedenia proorocul și să se ungă Sfântul sfinților’ (Daniil IX, 24).

Proorocul Isaia a vestit tuturor: „Și va ieși toiag din rădăcina lui Iesse și floare din rădăcina lui se va înălța. Și va odihni peste dânsul Duhul lui Dumnezeu, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, Duhul sfatului și al puterii, Duhul cunoștinței și al bune credințe” (Isaia XI, 1-2).

Ieremia îl numește: „Domnul - dreptatea noastră (Ieremia XXIII, 6). Miheia arată că locul nașterii Sale va fi Betleem: „Și tu Betleeme Efrata, mic ești între miile lui Iuda, din tine va ieși povătuitor peste Israel, iar obârșia lui este dintru început, din zilele veacului" (Miheia V, 1).

Isaia a spus că se va naște din fecioară și îl numește Dumnezeu: „Pentru aceasta Domnul meu va da un semn: Iată fecioara va lua în pânțe și va naște fiu și vor chema numele lui Emanuel" (Isaia VII. 14). Mai departe spune că va fi Dumnezeu și om: „Căci prunc s-a născut nouă, un fiu s-a dat nouă, a cărui stăpânire e pe umărul lui și se cheamă numele lui: înger de mare sfat, sfetnic minunat, Dumnezeu tare, biruitor, Domn al păcii, părinte al veacului ce va să fie" (Isaia IX. 5). Despre stăpânirea Lui, a adăugat: „Și mare va fi stăpânirea lui și pacea lui nu va avea hotar. Va împărăți pe tronul lui David și peste împărăția lui, ca s-o întărească și să o întemeieze prin judecată și prin dreptate, de acum și până în veac" (Isaia IX, 6).

Proorocul Osea a spus că: „Din Egipt am chemat pe Fiul Meu" (Osea XI, 1).

Minunile Mântuitorului sunt arătate de Isaia, zicând: „Întăriți-vă voi mâini slabe și genunchi slăbănogi prindeți putere ziceți celor slabi la inimi și la cuget: întăriți-vă și nu vă temeți. Iată Dumnezeul nostru. Cu judecată răsplătește și va răsplăti, că El va veni și ne va mântui".

Atunci se vor deschide ochii celor orbi și urechile celor surzi vor auzi. Atunci va sări șchiopul ca cerbul și limpede va fi limba gângavilor; căci izvoare de apă vor curge în pustie și râulețe în pământ însetat' (Isaia XXXV, 3-6).

Păgânii și antichitatea îl așteptau pe Mesia

Dar nu numai poporul ales, ci și păgânii așteptau pe Mesia, fie datorită răspândirii iudeilor în toate părțile, fie prin păstrarea unei vechi tradiții. Astfel printre zeitățile Egiptului era un zeu Hermes pe care caldeenii îl numeau mântuitorul oamenilor. Învățații au aflat în istorie și scrierile popoarelor vechi o mulțime de cugetări care dovedesc o așteptare universală a lui Mesia. Aceasta, nu numai la egipteni, fenicieni, caldeeni și perși, ci și la arabi, chinezi, japonezi, mexicani și la celelalte popoare din lumea nouă. Cu 550 ani înainte de Hristos, filozoful Confucius întemeietorul religiei de stat din China îl numește „Doritul națiunilor, Sfântul care va putea să se compare cu Dumnezeu". Filozoful Platon († 347 î.Hr.) spune „cel ce trebuie să ne mântuiască învățându-ne adevărata învățătură și datoriile ce avem față de Dumnezeu și față de oameni". Marcus Tullius Cicero, mare filozof, orator și om de stat roman (106-43) îl numește: „Stăpânul tuturor, Monarhul suveran, Dumnezeu, a cărui lege, una, veșnică neschimbată, va domni peste toate popoarele și în toate vremurile".

Cornelius Tacitus (85-120) în Istoria Romană (cartea V, cap. 13) și Suetonius Tranquillus (70-160) în Vita Vespasiani (cap. IV) ca și cărțile Sybiline vorbesc despre o veche idee răspândită în Răsărit cu privire la „nașterea Celui dorit al neamurilor".

Vergilius Publius Mario (70-22 î.Hr.) marele poet roman, călăuzindu-se de informațiile Cărților Sybiline vestește nașterea foarte apropiată a unui „Copil minune". Și aceasta, cu 49 de ani înainte de Hristos. Atât de temeinică era așteptarea unui Mântuitor în lumea veche păgână încât grecii chiar îi păstrau loc între zeii lor.

Sfântul Apostol Pavel le-a spus atenienilor în cuvântarea sa ținută în Areopag: „Bărbați atenieni, voi sunteți în ochii mei, după toate câte văd, deosebit de cucernici. Căci străbătând orașul vostru și privind la ce vă închinați voi, am aflat și un altar pe care scrie: Necunoscutului Dumnezeu. Deci eu vă vestesc vouă pe cine voi cinstiți fără să-l știți" (Fapte Ap. XVII, 22-23).

Iată deci, câteva - numai câteva - din dovezile pe care se sprijină nădejtile de mântuire împlinite prin Nașterea Domnului.

Este firească marea bucurie a omenirii care cântă: „Astăzi mântuirea a toată lumea s-a făcut'... Astfel înțelegem și dumnezeiescul imn cântat de îngeri și oameni: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bună voire" (Luca II, 14). Taina cea din veac ascunsă și de îngeri neștiută prin Tine Născătoare de Dumnezeu celor de pe pământ s-a arătat'...Taina aceasta s-a descoperit lumii când a venit plinirea vremii.

Omenirea a fost înștiințată de aceasta la 25 martie 748 de la întemeierea Romei. Sfântul Arhanghel Gavriil a binevestit apropierea mântuirii. El a arătat misiunea Mântuitorului Iisus Hristos în lume ca Fiul al lui Dumnezeu, când a spus Sfintei Fecioare: „Nu te teme Marie căci ai aflat har la Dumnezeu. Și iată vei zămisli în sânul Tău și vei naște un fiu și vei chema numele lui Iisus. Acesta va fi mare și Fiul Celui Prea Înalt se va chema; și Domnul Dumnezeu îi va da Lui tronul, părintelui său David. Și va împărăți peste casa lui Iacov în veci și împărăția Lui nu va avea sfârșit' (Luca I, 30-33).

Cuvintele îngerului încununează arătările proorocilor. El încredințează lumea că însuși Dumnezeu a grăit prin glasul acestora și că cele spuse de ei s-au împlinit întru totul. Aceasta este marea bucurie prăznuită astăzi de neamul creștinesc. Pentru noi s-a născut prunc tânăr. Dumnezeu cel mai-nainte de veci.

Sfântul Apostol și Evanghelist Luca pune în centrul istorisirii sale despre nașterea Mântuitorului persoana Fecioarei Maria. El amintește de venirea Îngerului Gavriil la o fecioară din Nazaret, logodită cu un bărbat pe nume Iosif. Numele fecioarei era Maria, care în ebraică înseamnă „Desăvârșita". Părinții Fecioarei Maria erau Ioachim și Ana, aceștia lăsând-o pe fiica lor la Templu, începând cu vârsta de trei ani. Astfel, Maria a rămas la Templul din Ierusalim până la 12 ani, vârsta la care fetele trebuiau, după tradiția iudaică, să se căsătorească. Preoții de la Templu, știind că fata nu mai putea sta aici după vârsta de 12 ani, dar cunoscând sfințenia vieții ei, au hotărât să o dea spre logodnă unui om mai vârstnic, pentru ca, în felul acesta, tânăra să-și păstreze fecioria.

Sfântul Maxim Mărturisitorul exprimă foarte frumos momentul alegerii lui Iosif drept viitor logodnic al Mariei. După relatarea acestuia, Iosif, care avea atunci peste 70 de ani, ar fi fost ales dintr-un număr de 12 bărbați, care au primit 12 toiege. La rugăciunile preoților de la Templu, toiagul lui Iosif a înflorit precum odinioară cel al lui Aaron. În acest fel au știut care dintre ei era vrednic a se logodi cu Maria. Luca vorbește despre plecarea Mariei și a lui Iosif din cetatea Nazaretului în Bethleem, în urma poruncii lui Cezar August de a se face un recensământ general, astfel că toată lumea era constrânsă să meargă în cetatea strămoșilor pentru a se înregistra: „În zilele acelea a ieșit poruncă de la Cezarul August să se înscrie toată lumea. Această înscriere s-a făcut întâi pe când Quirinius ocârmuia Siria. Și se duceau toți să se înscrie, fiecare în cetatea sa. Și s-a suit și Iosif din Galileea, din cetatea Nazaret, în Iudeea, în cetatea lui David care se numește Betleem, pentru că el era din casa și din neamul lui David. Ca să se înscrie împreună cu Maria, cea logodită cu el, care era însărcinată. Dar pe când erau ei acolo, s-au împlinit zilele ca ea să nască, Și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei. Și în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a stătut lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți. Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Iisus Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și acesta va fi semnul: Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle. Și deodată s-a văzut, împreună cu îngerul,

mulțime de oaste cerească, laudând pe Dumnezeu și zicând: Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire! Iar după ce îngerii au plecat de la ei, la cer, păstorii vorbeau unii către alții: Să mergem dar până la Betleem, să vedem cuvântul acesta ce s-a făcut și pe care Domnul ni l-a făcut cunoscut. Și, grăbindu-se, au venit și au aflat pe Maria și pe Iosif și pe Prunc, culcat în iesle. Și văzându-L, au vestit cuvântul grăit lor despre acest Copil. Și toți câți auzeau se mirau de cele spuse lor de către păstori. Iar Maria păstra toate aceste cuvinte, punându-le în inima sa. Și s-au întors păstori, slăvind și laudând pe Dumnezeu, pentru toate câte auziseră și văzuseră precum li se spusese. Și când s-au împlinit opt zile, ca să-L taie împrejur, I-au pus numele Iisus, cum a fost numit de înger, mai înainte de a se zămisli în pântec.

De menționat că în anul 747 toate orașele și satele din Iudeea au fost înștiințate de porunca împăratului August, ca fiecare iudeu să se înscrie în locul de naștere al părinților săi. Quirinius de care amintește Sfântul Evanghelist Luca, este Publius Suplicius Quirinius, o mare personalitate, întărit de împărat cu depline puteri. După nouă ani a ajuns guvernator în Siria. Romanii se fereau să înrăutățească legăturile dintre ei și Iudei; se fereau să-i jignească, deși realitatea era cu totul alta. Ei îmbrobodeau o stăpânire apăsătoare prin forme de prietenie politicoasă...

Diplomația cancelariei romane era foarte mlădioasă. Stăpânirea romană statornicită în Iudeea în anul 63 înainte de Hristos n-a urmărit să lipsească poporul evreu de întreaga lui independență. În timpul lui Irod de pildă, fiii lui Israil își păstrau un fel de autonomie care le îngăduia să-și țină religia părinților și să-și prăznuiască la templul din Ierusalim toate sărbătorile, ceremoniile și obiceiurile moștenite din strămoși.

Recensământul din Iudeea trebuia să se facă ținând seama de vechea stare a poporului evreu împărțit în triburi, astfel că fiecare om trebuia să se înscrie nu în locul unde se afla, ci în cetatea de baștină a fiecăruia, adică în locul din care se trăgea. Prin această măsură, politica romană se mlădii după obiceiurile locale ale tradiționaliștilor iudei. Trimiterea lui Quirinius în Iudeea era o amabilitate, o tactică iscusită, ca să nu atingă nici mândria lui Irod, nici șovinismul poporului.

Sfânta Fecioară cobora din David prin tatăl său Heli (Ioachim) și din Aaron prin mama sa Ana. Dar vitregia timpului și o mulțime de nenorociri personale pe care noi nu le cunoaștem, aruncase această familie de obârșie regească și preotească în sărăcia cea mai adâncă. Ea părăsese Betleemul cetatea lui David - locul de obârșie - fie pe timpul reîntoarcerii din robia Babilonului, fie mai târziu, în momentul în care Irod urcând la tron își puse, în gând să distrugă rămășițele vechilor regi ai lui Israel începînd cu neamul Macabeilor, fără să știe precis pentru ce.

Sfânta Fecioară Maria locuia în micul orașel Nazaret. Orașul este așezat la 80 km spre miază-noapte de Ierusalim, la 32 km spre apus de Tiberiada și la aproape aceeași distanță de marea Galileii și de muntele Tabor. Iosif, logodnicul Fecioarei Maria, era un bărbat „drept”, după cuvintele Evanghelistului Matei, din neamul lui David. Numele lui Iosif se traduce prin „Iahve să adauge”, iar meseria sa era aceea de dulgher. Se pare că locul de origine al lui Iosif era cetatea Nazaretului în care Iisus avea să copilărească. Matei îl prezintă pe Iosif ca figura centrală în începutul Evangheliei sale.

Deci, atât Iosif logodnicul, cât și Sfânta Fecioară trebuiau să se înscrie în orașul strămoșului David, adică în Betleem. Acum însă, toate casele erau pline mai ales de cei cu bani. Nu era ușor pentru tâmplarul Iosif să-și găsească, loc de găzduit, astfel s-a îndreptat spre marginea orașului.

La ieșirea din Betleem, dincolo de poarta din spre miază-zi s-au oprit. 'Ei zăriră o peșteră care slujea drept staul de vite, o scufundătură cu un acoperiș mic în față, în felul acela pe care le

construiesc și azi Arabii și care sunt atât de multe în Orient. Se adăpostiseră acolo și acolo, în sărăcia cea mai desăvârșită, Maria aduse pe Mântuitorul pe lume.

Sfântul Evanghelist Luca și-a scris evanghelia când Sfânta Fecioară încă mai trăia. El a fost în preajma ei și multe din cele istorisite le-a știut chiar de la dânsa. Sfântul Luca medicul, deci un om de știință pozitiv ne încredințează de marea minune a întrupării Fiului lui Dumnezeu, de îngerul Domnului care s-a arătat ciobanilor zicându-le 'Nu vă temeți, că iată vestesc vouă bucurie mare care va fi la tot norodul, că S-a născut vouă astăzi Mântuitorul, care este Hristos Domnul, în cetatea lui David. Și aceasta va fi vouă semn: afla-veți un Prunc înfășat, culcat, în iesle' (Luca II, 10-12).

Doctorul și evanghelistul Luca istorisește că 'Îndată și-a făcut împreună cu îngerul mulțime de oaste cerească laudând pre Dumnezeu și zicând: 'Slavă lui Dumnezeu întru cei de sus și pre pământ pace, între oameni bunăvoire' (Luca II. 13-14).

De asemenea, Sfântul Evanghelist Matei prezintă momentul Minunii din Betleemul Iudeii: Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost: Maria, mama Lui, fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece de la Duhul Sfânt. Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns. Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt. Ea va naște Fiu și vei chema numele Lui: Iisus, căci El va mântui poporul Său de păcatele lor. Acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice: 'Iată, Fecioara va avea în pântece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu'. Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat la el pe logodnica sa. Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus".

În relatarea de la Sfântul Apostol și Evanghelist Matei, vedem cum un înger al Domnului vine noaptea, în vis, cu scopul de a-i risipi îndoielile lui Iosif care văzuse că Maria era însărcinată, dar nu știa că ceea ce are „în pântece este de la Duhul Sfânt". În acest sens, el dorea să o lase în ascuns, fapt pentru care Evanghelistul îl numește drept, întrucât Iosif era dornic de a observa legea. Dreptatea sa era asociată deciziei de a nu-și expune soția; era în puterea sa să strice contractul, semnând o declarație în prezența martorilor, dar fără a face publice motivele. În urma visului pe care-l are, Iosif se hotărăște să ia la sine pe Maria, logodnica sa, înțelegând că ceea ce se află în pântecele ei este de la Duhul Sfânt. Totodată, îngerul îi vestește că numele pruncului va fi Iisus, ceea ce se traduce prin „Iahve este mântuirea".

Sfântul Apostol și Evanghelist Matei mai istorisește de venirea magilor de la Răsărit cu aur, smirnă și tămâie... de înșelarea lui Irod, de fuga în Egipt, de uciderea pruncilor, de întoarcerea de acolo după moartea lui Irod și așezarea în Nazaret. Toate acestea, pentru ca să dovedească marele adevăr că Iisus este Fiul lui Dumnezeu și Răscumpărătorul cel vestit de prooroci: "Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod regele, iată magii de la Răsărit au venit în Ierusalim, întrebând: Unde este regele Iudeilor, Cel ce S-a născut? Căci am văzut la Răsărit steaua Lui și am venit să ne închinăm Lui. Și auzind, regele Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el. Și adunând pe toți arhierii și cărturarii poporului, căuta să afle de la ei: Unde este să Se nască Hristos? Iar ei i-au zis: În Betleemul Iudeii, că așa este scris de proorocul: 'Și tu, Betleeme, pământul lui Iuda, nu ești nicidecum cel mai mic între căpeteniile lui Iuda, căci din tine va ieși Conducătorul care va paște pe poporul Meu Israel'. Atunci Irod chemând în ascuns pe magi, a aflat de la ei lămurit în ce vreme s-a arătat steaua. Și trimițându-i la Betleem, le-a zis: Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc și, dacă Îl veți afla,

vestiți-mi și mie, ca, venind și eu, să mă închin Lui. Iar ei, ascultând pe rege, au plecat și iată, steaua pe care o văzuseră în Răsărit mergea înaintea lor, până ce a venit și a stat deasupra, unde era Pruncul. Și văzând ei steaua, s-au bucurat cu bucurie mare foarte. Și intrând în casă, au văzut pe Prunc împreună cu Maria, mama Lui, și căzând la pământ, s-au închinat Lui; și deschizând vistieriile lor, I-au adus Lui daruri: aur, tămâie și smirnă. Iar luând înștiințare în vis să nu se mai întoarcă la Irod, pe altă cale s-au dus în țara lor. După plecarea magilor, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicând: Scoală-te, ia Pruncul și pe mama Lui și fugi în Egipt și stai acolo până ce-ți voi spune, fiindcă Irod are să caute Pruncul ca să-L ucidă. Și sculându-se, a luat, noaptea, Pruncul și pe mama Lui și a plecat în Egipt. Și au stat acolo până la moartea lui Irod, ca să se împlinească cuvântul spus de Domnul, prin proorocul: 'Din Egipt am chemat pe Fiul Meu'. Iar când Irod a văzut că a fost amăgit de magi, s-a mâniat foarte și, trimițând a ucis pe toți pruncii care erau în Betleem și în toate hotarele lui, de doi ani și mai jos, după timpul pe care îl aflate de la magi".

Astfel, chiar dacă S-a născut în circumstanțe umile și fără ospitalitate, Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, va dăruia lumii întreaga Sa ospitalitate. Se pare că în momentul în care Fecioara Maria Îl năștea în ieslea necuvântătoarelor pe Împăratul tuturor, „iată magi de la Răsărit au venit în Ierusalim". Inițial, termenul de „mag" desemna clasa cultă sacerdotală a perșilor, mai apoi ajungând să desemneze orice persoană expertă în științe și forțe oculte. Pentru faptul că Matei menționează „steaua", arată că ei sunt numiți magi pentru că sunt foarte buni cunoscători de astrologie. Evanghelistul nu ne spune altceva cu privire la ei. Dintr-un manuscris grecesc din secolul al VI-lea, aflat în Alexandria, aflăm că numele lor erau: Caspar (sau Gaspar), Melchior și Balthasar, deși aflăm și alte nume oarecum apropiate de acestea mai ales în Biserica Siriacă. Faptul că vin din Răsărit ne face să ne gândim că locul de origine al lor era Mesopotamia, patria astrologiei în lumea greacă. Cei trei magi ajung la Ierusalim și întreabă despre locul unde S-a născut regele iudeilor. Speriat că cineva ar putea să-i ia tronul, Irod îi cheamă la el pe magi, spunându-le să meargă să-L găsească pe noul rege și să-i dea de veste și lui pentru a I se închina. Urmărind steaua, magii au ajuns în Bethleem, unde steaua a stătut deasupra locului unde Se născuse Iisus. Aici au aflat pe „Prunc și pe Maria, mama Lui", s-au închinat Lui și I-au adus daruri: aur, smirnă și tămâie. Luând poruncă în vis, ei s-au întors pe altă cale în țara lor, pentru a nu se mai întâlni cu Irod. Trebuie amintit aici că Matei nu spune câți magi au venit, numărul de trei fiind fixat datorită darurilor aduse Mântuitorului Iisus Hristos. În ceea ce privește referința cu privire la „steaua Sa", putem spune că e imposibil de identificat un anume corp ceresc cu steaua de la Betleem, deși de-a lungul timpului s-au dat mai mult ipoteze privind această stea (o posibilă conjuncție a lui Jupiter cu Saturn).

Sfântul Apostol și Evanghelist Matei spune că cei trei magi aduc drept daruri aur, smirnă și tămâie. Sfântul Ioan Gură de Aur interpretează aceste daruri ca fiind modul magilor de a arăta că-L consideră pe Iisus nu doar un rege, dar și Dumnezeu. De asemenea, darurile aduse de ei vor să sublinieze diferența dintre popoarele din vechea Mesopotamie și evreii, care aduceau drept daruri oi. Imnografia creștină prezintă semnificația acestor daruri astfel: Pruncului I s-a adus aur ca unui împărat, tămâie ca unui Dumnezeu și smirnă ca unui arhiereu care urma să moară pentru întreaga omenire. După ce magii pleacă din Bethleem, Iosif primește din nou, în vis, vizita îngerului care-i spune să ia pe Prunc și pe Mama Lui și să meargă în Egipt. Iosif a făcut aceasta, ei rămânând aici până la moartea lui Irod. Date despre această perioadă a vieții celor trei nu avem. După moartea lui Irod, cei trei se întorc în Israel, stabilindu-se în Nazaret, la porunca primită de la înger, în vis. Observând că magii nu s-au mai întors să-i dea de veste, Irod a poruncit să fie omorâți toți pruncii din Bethleem și din împrejurimi, de doi ani și mai mici,

împlinindu-se în acest fel o altă profeție a proorocului Ieremia. În afară de Apostolul și Evanghelistul Matei, nici un alt evanghelist nu amintește despre tragicul episod al uciderii pruncilor. Totodată, nici o parte a literaturii canonice sau profane aparținând acelei perioade nu amintește de aceasta, în afară de „Protoevanghelia lui Iacov”. Diferențe există și în ceea ce privește numărul copiilor uciși: în calendarele bizantine este trecut numărul de 14.000, în cele siriace 64.000, iar unii istorici moderni vorbesc de până la 100 de prunci uciși. Cu toate acestea, o acțiune atât de iresponsabilă stă în armonie cu caracterul lui Irod, așa cum este descris de Iosif Flaviu. Iosif îl descrie pe Irod ca fiind patologic obsedat de puterea sa - unii membri ai familiei proprii au fost uciși chiar de el (este vorba de doi dintre fii săi) pentru că erau suspectați că atentează împotriva puterii sale. Biserica Ortodoxă îi serbează pe acești sfinți uciși din porunca lui Irod pe data de 29 decembrie. Dacă Evanghelistul Matei încearcă să arate că primii care I s-au închinat Pruncului au fost cei din alte neamuri, respectiv magii, Sfântul Luca subliniază că evreii, prin păstorii de pe câmp, au fost primii care au adus daruri de închinăciune Mântuitorului Hristos. Luca amintește în capitolul al doilea din Evanghelia sa că în ținutul Bethleemului erau păstori care făceau de strajă noaptea împrejurul turmei lor. La aceștia a venit îngerul, spunându-le: „Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos-Domnul, în cetatea lui David”, dându-le și semne pentru a-L recunoaște: „Veți găsi un prunc înfășat, culcat în iesle” (Luca 2,12). După primirea acestor cuvinte, păstorii au văzut mulțime de îngeri laudând pe Dumnezeu, iar apoi au mers și s-au închinat Pruncului. Relatarea lui Luca are însă o semnificație mai profundă decât aceasta. Evanghelistul arată că cei deștepți, cei care au căutat mii de ani aflarea locului unde Se va naște Mesia, cei care s-au încrezut în puterea minții lor și în cercetarea stelelor, au fost depășiți de niște simpli păstori. Aceștia din urmă au primit revelația nașterii Domnului direct de la îngeri; au avut în fața lor o experiență mult mai mare decât urmărirea unei stele.

Despre importanța și semnificația spiritual - duhovnicească a nașterii Domnului nostru Iisus Hristos

Nașterea lui Iisus Hristos este începutul mântuirii noastre și arătarea tainei celei din veac, a unirii desăvârșite a divinului cu umanul. Întruparea Cuvântului reprezintă pogorârea lui Dumnezeu-Cuvântul la creatura căzută în păcat, pentru facerea din nou a omului zidit după chipul lui Dumnezeu. Totodată, Nașterea lui Hristos din Fecioară rămâne darul cunoștinței celei mai presus de fire făcut omului, fiindcă niciodată în istorie Dumnezeu nu a stat atât de aproape de oameni, viețuind printre ei, mâncând, bând împreună cu ei, luând asupra Sa firea omenească cu tot noianul de păcate săvârșite de omenire. Sfinții Părinți, în cuvântările lor la praznicul Nașterii Domnului, dezvoltă magistral ideile de mai sus.

În Comentariul la Evanghelia după Sfântul Apostol și Evanghelist Matei al Sfântului Ioan Gură de Aur, autorul vorbește despre cele două nașteri ale Fiului lui Dumnezeu întrupat, prima dinainte de timp, din Tatăl, iar cea de a doua, din Fecioara Maria, în timpul împăratului Quirinius. În Pruncul Iisus sunt strâns legate aceste două nașteri, una dumnezeiască, din veșnicie, din Cer, nevăzută, și alta de pe pământ, de jos, care a avut nenumărați martori. Cea de-a doua naștere nu este mai puțin importantă decât prima, ci neobișnuită, plină de spaimă și de cutremur. Atât de minunată și neobișnuită a fost venirea Sa, că îngerii dănuiau și vesteau bucuria adusă omenirii, iar proorocii, încă de demult, se spăimântau că „Dumnezeu S-a arătat pe pământ și cu oamenii a locuit împreună”.

Prin Întruparea Fiului lui Dumnezeu omul își recapătă starea și demnitatea originară

Fiind Fiu adevărat al Dumnezeului Celui fără de început, a primit să audă spunându-I-Se „Fiu al lui David”, pentru ca pe om să-l facă fiu al lui Dumnezeu”. Sfântul Ioan Gură de Aur vede ca pe o condiție sine qua non nașterea pruncului dumnezeiesc din Maria pentru mântuirea omenirii. „Dacă te îndoiești că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredințează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al omului. (...) Căci Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar atât de mult dacă nu ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup ca tu să te naști după Duh, S-a născut din femeie ca tu să încetezi a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta, Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă și alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, se aseamănă cu noi, dar pentru că nu S-a născut nici din sânge, nici din voința trupului sau a bărbatului, ci de la Duhul Sfânt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare pe care ne-o va dăruia nouă de la Duhul”. Sfântul Evanghelist Matei numește Evanghelia sa „Cartea nașterii lui Iisus Hristos”, deși aceasta nu istorisește numai nașterea, ci toată iconomia mântuirii neamului omenesc: pentru că nașterea lui Iisus este capul întregii iconomii a mântuirii, fiind începutul și rădăcina tuturor bunătaților date nouă.

Nașterea lui Iisus Hristos - o primăvară înnoitoare pentru întreg neamul omenesc

Sfântul Ioan Damaschin vorbește despre venirea în lume a Fiului lui Dumnezeu ca despre o primăvară înnoitoare pentru întreg neamul omenesc. „Când S-a născut Domnul nostru din Fecioara Maria, El a risipit la toată lumea ca o primăvară veselitoare și a întors-o către înnoire. Căci, născându-Se Domnul și Dumnezeul nostru, ne-a izbăvit din iarna înșelăciunii și din frigul rătăcirii și ne-a întors către primăvara bucuriei după ce a luat asupra-Și chipul nostru și l-a înnoit pe dânsul prin luarea trupului Său. Astăzi S-a născut cel Unul-Născut, Fiul lui Dumnezeu, Raza mării Lui, Chipul de-a pururi vecurii și ipostasul Lui, hotarul și Cuvântul Tatălui, prin care și vecii i-a făcut. Însuși Dumnezeu Cuvântul S-a făcut ipostas trupului, precum într-o aceeași dată și trup însuflețit și cuvântător și gândit. Pentru aceea nu îl numim om îndumnezeit, ci îl mărturisim Dumnezeu înomenit.

Vorbind despre sărbătoarea Întrupării Domnului, Sfântul Grigorie de Nazians spune: „Praznicul de astăzi este arătarea lui Dumnezeu, adică nașterea, căci se zice în amândouă felurile, două numiri fiind puse aceluiași lucru. Căci Dumnezeu S-a arătat neamurilor prin naștere, El care era, și de-a pururi era, din Cel ce pururi este mai presus de pricină și de cuvânt. Întruparea s-a făcut pentru noi ca Acela ce ni l-a dat pe a fi să ni-l dăruiască și pe a fi bine, iar mai vărtos pe noi, aceștia ce am căzut prin răutate și neascultare din a fi bine, iar să ne întoarcă la aceea prin întruparea Sa. Acesta este praznicul nostru; aceasta sărbătorim astăzi: venirea lui Dumnezeu către oameni, ca prin aceasta noi să ne ducem sau să ne întoarcem către Dumnezeu.” „Cel necuprins Se vedea Prunc...”

Iisus Hristos Și-a pregătit El Însuși în Fecioară trupul ca biserică și l-a făcut al Său, făcându-Se cunoscut și locuind în el. Sfântul Atanasie cel Mare, în Cuvântul său la înscrierea Preacuratei Născătoare de Dumnezeu la Betleem, vorbește cu admirație despre smerenia Fiului lui Dumnezeu venit printre oameni pentru a-i ridica din păcate: „Cine nu se va minuna de pogorământul Domnului? Sus slobod, și jos scris în condici! Sus Fiu, și jos rob! Sus Împărat, și jos năimit! Sus bogat, și jos sărac! Sus închinat, și jos numărat între birnici (plătitori de biruri)!

Sus având scaun dumnezeiesc, și jos odihnindu-se în peșteră proastă! Sus, sânul cel necuprins și părintesc, și jos, un loc hrănitor de dobitoace și o peșteră! Sus, lucruri mari, și jos, scutece mici: Cel ce dezleagă păcatele Se înfașă, Cel ce hrănește era hrănit, Cel necuprins Se vedea Prunc, Cel ce sloboade izvoare Se împrumută de la sâni, Cel ce le poartă pe toate Se purta în chip netălcuit, Cel ce nu lipsește de nicăieri, nefiind scris împrejur într-un loc, se scria împrejur." (...) „Nu fără rost s-a făcut nașterea Domnului din Fecioară; nu fără rost S-a înfășat El în scutece; nu fără rost suge sânul; nu fără rost S-a culcat în iesle; nu fără rost este chemat la înscrierea lui August împăratul. Toate sunt pentru ceva, și către ceva, și cu închipuire. Hristos Se naște din Fecioară ca să-l îndrepte pe Adam cel întâi zidit, cel zidit din pământul fecioară, din țărână. Se înfașă cu scutece ca să dezlege lanțurile păcatelor noastre, să dezlege legăturile cu legături, după graiul cel zis că fiecare se strânge cu legăturile păcatelor. Sâni a supt ca să izvorască laptele darului, pe care l-a izvorât din coasta Sa. S-a culcat în iesle ca să îndrepte necuvântarea omenirii și să Se facă hrană pentru amândouă neamurile. A norodului păgânesc și a celui iudaic pentru care este scris: «Între două neamuri vei fi cunoscut». A primit înscrierea cezarului August ca să îndrepteze nerânduiala cea lumească, căci înscrierea aceasta s-a făcut arvună a bunei rânduieli celei lumești".

Sfântul Atanasie comentează însemnătatea mântuitoare a Nașterii Domnului pentru neamul omenesc și arată că fiind în trup, adică circumscris de acesta, Dumnezeu Cuvântul le cuprinde în Sine pe toate. Pentru că, așa cum este în afară de toate după ființă, dar este în toată zidirea prin puterile Lui, tot astfel, cuprinzându-le pe toate, El este necuprins. Și adaugă Sfântul Atanasie: „Lucrul cel mai minunat era că viețuia și ca om, dar, fiind Cuvântul, dădea viață tuturor și era împreună cu Tatăl, fiind Fiul."

Cu alte cuvinte, lucrarea lui Iisus Hristos pe pământ a fost una de aducere la comuniune cu Dumnezeu a omului căzut prin neascultare de la porunca Ziditorului Său. Prin nașterea Sa din Fecioară, Iisus nu se întinează de trup, nici nu pătimește ceva, ci mai degrabă sfințește trupul. „Căci, fiind în toate, nu Se împărtășește de toate, ci mai degrabă le dă viață și le hrănește pe toate." Sfântul Atanasie accentuează ideea că Cel care Se naște din Fecioara este Fiul lui Dumnezeu, cel de al doilea Ipostas al Sfintei Treimi, și nu un ipostas sau persoană umană. Fiindcă, atunci când Sfinții Evangheliști spun despre El că S-a născut și a mâncat sau a băut, trebuie să înțelegem că trupul se naște și se hrănea cu mâncări potrivite lui ca trup, dar Dumnezeu-Cuvântul unit cu trupul nu-l făcea cunoscut pe om prin cele ce le lucra în trup, ci pe Dumnezeu-Cuvântul.

Taina Întrupării Logosului este atât de nepătrunsă, încât dintre toate misterele și profunzimile existenței o întrece în incomprehensibilitate numai Taina Sfintei Treimi, a lui Dumnezeu Cel Unul ca Ființă și întreit în Persoane. Iar, dacă filosoful antic spune că „toate trec (panta rei) și nimic nu-i nou sub soare", teologul confirmă, dar și completează: „... până la Nașterea lui Hristos". Consensul Sfinților Părinți spune chiar că Dumnezeu atâta inimă a pus în creația Sa, încât S-ar fi întrupat și în eventualitatea în care omul n-ar fi păcătuit, caz în care desigur că nici propășirea sau înmulțirea neamului omenesc nu s-ar mai fi făcut prin lucrarea poftelor (că, iată, într-o fărădelegă m-am zămislit și într-o păcată m-a născut maica mea - Psalmul 50, 6), iar modalitatea și motivația Întrupării s-ar fi sprijinit predominant pe destinația pentru care a fost proiectată lumea: ca să fie umplută de prezența lui Dumnezeu în ea și ca Dumnezeu să fie totul în toate.

Cum s-a realizat Întruparea? În pânțele feciorelnice al Mariei, la 3×14 generații de la Avraam, Cea de a doua Persoană a Sfintei Treimi S-a sălășluit cu trup și suflet prin zămislire nu din sămânță bărbătească, ci de la Duhul Sfânt. Această naștere suprafirească este fără precedent

sau succedent în istoria lumii, Maica Domnului rămânând Fecioară atât în timpul, cât și după Nașterea după trup a Fiului lui Dumnezeu. Astfel, Logosul sau Dumnezeu-Cuvântul Se naște din veșnicie din Tatăl, fără mamă; iar în timp și spațiu Se naște cu trupul și sufletul din Mamă-Fecioară, fără de tată (nu dorim ca îmbibarea dogmatică din aceste rânduri să îndepărteze cititorul, ci să ofere conținutul ideologic minim ce stă la baza celebrării Crăciunului). Din acest moment (25 martie, anul 3 d.Hr.), vorbim despre Persoana divino-umană a lui Iisus Hristos, Dumnezeu-Omul.

De ce a trebuit să devină Om Una dintre Persoanele Sfintei Treimi? Dumnezeu Se face Om pentru ca omul să devină Dumnezeu - Dumnezeu prin har și prin împărtășire, iar nu după natură. Acest răspuns patristic reprezintă chintesența cel mai nobil exprimată în legătură cu rațiunea Tainei celei din veac ascunse și nici de îngeri știute. Sfântul Grigorie Teologul arată că păcatul a produs în ființa umană moartea și coruptibilitatea, așa încât singuri nu ne-am fi putut izbăvi; și totuși, mântuirea nu s-ar fi putut face nici pe de-a-ntregul din exterior de către o putere mai mare, adică exclusiv prin intervenție divină. De aceea, Dumnezeu Se pogoară la om și în om, asumându-Și natura umană cu toate limitările ei (în afară de păcat), pentru că ce a luat asupra Sa, aceea a și răscumpărat.

Despre reprezentarea iconică, iconografică a evenimentului nașterii Domnului nostru Iisus Hristos

De asemenea, privind la Icoana Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos vedem că aduce în fața ochilor dialogul dintre cer și pământ, amândouă gravitând în jurul Celui Care, prin Întrupare, „a rămas ceea ce era - adică Dumnezeu - și S-a făcut ceea ce nu era - adică Om", ca într-o horă cosmică ce slavoslovește întru bucuria împărtășirii de binefaceri aduse, pe această cale, întregii lumi.

Fundamentul canonic al iconografiei Nașterii Domnului se află în Sfintele Evanghelii de la Sfinții Apostoli Matei și Luca, din care aflăm de tulburarea dreptului Iosif care, văzând că Fecioara Maria „are în pânțece de la Duhul Sfânt", fiind om „drept și nevrând s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns". Dar i s-a arătat îngerul Domnului care i-a amintit de profeția lui Isaia ce tulburase pe mulți în vechime, aceea că „Iată, Fecioara va avea în pânțece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel, care se tâlcuiește: Cu noi este Dumnezeu". Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat la el pe logodnica sa. Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria a născut pe Fiul său Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus. În urma apariției pe cer a unei stele neobișnuite, din Răsărit au sosit și magii care, îndrumați către Betleem, au aflat Pruncul și I s-au Închinat, aducându-i cuvenitele daruri (Matei 1,18-2,12). Iar Sfântul Evanghelist Luca ne mărturisește despre recensământul lui Quirinius care i-a determinat pe Fecioara Maria și pe dreptul Iosif să se afle la Betleem în acel timp, când „s-au împlinit zilele ca ea să nască. Și a născut pe Fiul său, Cel Unul-Născut, și L-a înfășat și L-a culcat în iesle, căci nu mai era loc de găzduire pentru ei". Această minune nu a rămas necunoscută păstorilor ce vegheau pe câmp în jurul turmelor, căci un înger al Domnului le-a binevestit „bucurie mare, care va fi pentru tot poporul" (Luca 2,1-20).

Icoana Nașterii este dominată de lumină

Dacă din punct de vedere teologic centrul de greutate al praznicului îl constituie Pruncul care tocmai S-a născut, din punctul de vedere compozițional este firesc ca în jurul Acestuia să fie organizată întreaga scenă iconografică, fapt pentru Care în centrul icoanei Nașterii se află peștera, a cărei iesle L-a adăpostit pe Împăratul lumii Care nu găsisese loc în altă parte. În icoanele

ortodoxe, întunericul nu există decât arareori, iar aceasta doar pentru a marca ostentativ lipsa luminii, dar în cea a Nașterii pata de întuneric ce hipnotizează privirea este simbolul întunericului în care zăcea omenirea în Legea veche, în cadrul căreia doar profeții mai dăruiau o rază de lumină prin anunțarea izbăvirii viitoare: „Luminează-te, luminează-te, Ierusalime, că vine lumina ta și slava Domnului peste tine a răsărit! Căci întunericul acoperă pământul, și bezna, popoarele; iar peste tine răsare Domnul, și slava Lui strălucește peste tine.” (Isaia, 60,1-3). Astfel, „poporul care locuia întru întuneric va vedea lumină mare și voi cei ce locuiți în latura umbrei morții lumină va străluci peste voi” (Isaia 9,1), fapt petrecut la venirea lui Mesia, când „poporul care stătea în întuneric a văzut lumină mare și celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit” (Mat. 4,16). Scutecele Pruncului, de un alb imaculat, contrastează cu fundalul întunecat, trimițând către lumina ce răsărise, dar și către giulgiul găsit de femeile mironosițe și de apostoli în mormântul Domnului, căci Nașterea anunță Jertfa de pe Cruce și Învierea: „Cu scutecele tale dezlegi legăturile greșelilor și cu multa sărăcie pe toți îi îmbogățești, Îndurate; că, venind în ieslea dobitoacelor, izbăvești pe oameni din dobitocia răutății, Cuvinte al lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de început” (Utrenia dinaintea Nașterii Domnului, Cântarea a 9-a); „...prin scutece legăturile păcatelor a dezlegat și cu pruncia a vindecat durerile Evei, cele cu întristare” (stihiră la Vecernia Nașterii Domnului).

Concluzii și încheierea - Pântecele Mariei S-a făcut rai cuvântător

Alături de Prunc se află Maica Sa, pe un pat de purpură, așa cum se cuvine unei împărătese, ca una ce participă la taina minunată și neobișnuită, în care „cer fiind peștera, scaun de heruvimi Fecioara, ieslea sălășluire, întru care S-a culcat Cel neîncăput, Hristos Dumnezeu”. Odată cu această mare minune, tuturor s-a deschis Edenul - „că pomul vieții a înflorit în peșteră din Fecioara! Pentru că pântecele aceleia rai înțelegător s-a arătat, întru care este dumnezeiescul pom, din care mâncând vom fi vii, și nu vom muri ca Adam. Hristos Se naște ca să ridice chipul cel căzut mai înainte” (stihiri la Vecernia Înainteprăznuirii Nașterii). Chiar lângă leagănul Pruncului se află două animale, către care trimite o profeție a lui Isaia: „Boul își cunoaște stăpânul și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște; poporul Meu nu Mă pricepe” (Is. 1, 3).

Contemplată de sus în jos, în icoana Nașterii pot fi distinse trei paliere, cel superior, ceresc, cel intermediar, în care cerul se pogoară și se unește cu pământul, și cel de jos, pământesc, toate trei gravitând în jurul Pruncului și al Maicii Sale, pictați adesea mai mari decât restul personajelor, respectând astfel perspectiva ierarhică, tradițională în iconografia bizantină. În partea superioară, din cerul sălășluirii Sfintei Treimi izvorăște raza stelei care a făcut cunoscut celor pregătiți minunea: „În taină Te-ai născut în peșteră, dar cerul pe Tine tuturor Te-a propovăduit, punând steaua înainte ca o gură, Mântuitorule” (Tropar la Vecernia Nașterii Domnului). Această rază, a cărei fermă verticalitate străbate cerurile pentru a ajunge pe pământ, este axis mundi, simbol și prefigurare a Crucii care, înfiptă în pământul înroșit de sânge, avea să străbată drumul în sens invers, de la pământ la cer. În unele icoane raza se desparte în trei, o teofanie schițată care subliniază faptul că toate cele trei Persoane ale Sfintei Treimi sunt implicate în iconomia mântuirii. În planul superior al icoanei se află cetele îngerești, reprezentări ale acelei mulțimi de oaste cerească care s-a arătat la Naștere, lăudând pe Dumnezeu și zicând: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu și pe pământ pace, între oameni bunăvoire!” (Luca 2,13-14). O parte se închină Pruncului, cu mâinile acoperite în semn de respect, conform ritualului de

la Curtea bizantină, o parte își împlinesc menirea de anghelos (desemnând pe cei care anunță ceva, care duc oamenilor veștile bune legate de mântuire), comunicându-le păstorilor minunea.

Căci, după cum glăsuiește Sfânta Evanghelie de la Apostolul Luca, „în ținutul acela erau păstori, stând pe câmp și făcând de strajă noaptea împrejurul turmei lor. Și iată îngerul Domnului a stat lângă ei și slava Domnului a strălucit împrejurul lor, și ei s-au înfricoșat cu frică mare. Dar îngerul le-a zis: Nu vă temeți! Căci, iată, vă binevestesc vouă bucurie mare, care va fi pentru tot poporul. Că vi s-a născut azi Mântuitor, Care este Hristos Domnul, în cetatea lui David" (Luca 2, 8-11). Păstorii, oameni simpli și curați sufletește, au ajuns să-L vadă și să se închine Pruncului înaintea magilor, ca o ilustrare a faptului că la Dumnezeu se ajunge mai repede pe calea inimii decât pe cea a calculelor complicate. Dar nici magii nu au fost lăsați deoparte, participând și ei la acest mare și îmbelșugat praznic al bucuriei, arătând astfel întregii lumi că la Dumnezeu pot ajunge și neamurile, nu doar cei proveniți din poporul ales: „Nașterea Ta, Hristoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoștinței; că întru dânsa cei ce slujeau stelelor de la stea s-au învățat să se închine Ție, Soarelui dreptății, și să Te cunoască pe Tine, Răsăritul cel de sus, Doamne, slavă Ție!" (Troparul sărbătorii Nașterii Domnului). Totodată, este interesant de reținut că, adesea, cei trei magi sunt reprezentați cu vârste deosebite, unul tânăr, altul de vârstă mijlocie iar al treilea bătrân, pentru „a sublinia că lumina cea dumnezeiască se dă fără deosebire de vârstă și de poziție a oamenilor în această societate, vremelnică și lumească, pe care suntem chemați cu toții, să renaștem, reînviem și să o înveșnicim, rămânând pururea în comuniune cu Domnul nostru Iisus Hristos – Cel născut, “pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire”, în ieslea Betleemului...

Decembrie 2013

Dr. Stelian Gomboș